

Šiame numeryje:

ES IR KINIJS DERYBŲ BAIGTIS

**IŠSISKYRĘ ES IR JK KELIAI:
ateities kryptys ir tarpusavio
sankryžos**

”

„Esminis Donaldo Trumpo prekybos politikos Kinijos atžvilgiu trūkumas buvo vienašališkumas ir nesikonsultavimas su partneriais. Juolab, kad Trumpas lygiagrečiai įsivėlė į prekybinius konfliktus ir su pačiais sąjungininkais. Todėl Bidenas pirmiausiai norės kalbėtis su partneriais ir sąjungininkais Europoje ir Azijoje – tam, kad kartu prisidėtų prie to, jog Kinija pakeistų savo elgesį, įskaitant dempingavimo, nelegalių subsidijų ir priverstinio darbo problemas.“- [Jake'as Sullivanas, būsimasis Joe Bideno Nacionalinio saugumo patarėjas](#)

ES IR KINIJOS DERYBŲ BAIGTIS

TRUMPAI:

- EK teigia, jog po 7 metų trukusių derybų, ES-Kinijos susitarimas užtikrins lengvesnę prieigą ES verslui prie Kinijos rinkos ir lygias galimybes konkuruoti su kiniškomis kompanijomis.
- ES valstybės kaltina Vokietiją, jog ši derybas baigė „buldozerio“ principu bei vienašališkai.
- Kritikai pažymi, jog sutartis yra Xi Jinpingo politinis laimėjimas turint omenyje malšinamus demokratinis protestus Honkonge, masiškai engiamas etninės mažumas, ribojamą informaciją apie COVID-19 prieš prasidedant pandemijai.

Po 7 metus trukusių derybų Europos Sąjunga ir Kinija pasiekė dvišalį susitarimą dėl investicijų, konkurencijos bei prekybos bendrų taisyklių. Europos Komisija teigia, jog susitarimas užtikrins lengvesnę prieigą ES verslui prie Kinijos rinkos ir lygias galimybes konkuruoti su kiniškomis kompanijomis, leis užsieniečiams dirbti atitinkamose rinkose. Sutartis taip pat numato naujus ginčų sprendimo mechanizmus, kurie įpareigos abi puses laikytis įsipareigojimų.

Visus sutarties aspektus rasite čia.

Tačiau šios derybos sulaukė ypač daug kritikos. Vokietijos kanclerė Angela Merkel įnešė svarų indėlį baigiant ilgai trukusias

derybas, tačiau kelios ES valstybės kaltina Vokietiją, jog ši derybas baigė „buldozerio“ principu bei vienašališkai. Italija, Lenkija, Belgija ir Ispanija išreiškė nepasitenkinimą, kad Vokietija užbaigė derybas ir pateikė sutartį ratifikuoti per savo paskutines pirminkavimo dienas ES Tarybai. Šalys taip pat kritikuoja vokiečių pareigūnus ES, teigdamas, jog priimti sprendimai labai naudingi Vokietijai, o kitų šalių nuomonės buvo ignoruojamos.

„Tarp mažesnių šalių yra daug nusivylimo dėl to, kad Komisija buvo panaudota siekiant įgyvendinti vieną iš Merkel asmeninių projektų baigiantis jos kadencijai“, - [tvirtino vienas ES diplomatas.](#)

Tuo metu vokiečiai [teigia](#), jog pozicija buvo derinama su kitomis Europos sostinėmis, išties būta tam tikrų prieštaravimų dėl atskirų sutarties punktų, tačiau niekas neblokavo sutarimo.

Belgijos ir Nyderlandų pareigūnų teigimu, ES su šia sutartimi neturi jokių galimybių spręsti žmogaus teisių pažeidimo problemas Kinijoje ir šiuos pažeidimus ignoruoja. Kritikai pažymi, jog kalbama sutartis yra Xi Jinpingo politinis laimėjimas turint omenyje, jog visai neseniai buvo žiauriai malšinami demokratiniai protestai Honkonge, masiškai engiamos etninės mažumos, ribojama informacija apie COVID-19 prieš praside-

dant pandemijai.

Lenkijos užsienio reikalų ministras Zbigniewas Rau [pažymėjo](#), jog ši sutartis turėjo būti derinama su transatlantiniais partneriais, bet Briuselis elgėsi vienašališkai. Prie valdžios vairo JAV stojanti Joe Bideno administracija [išreiškė norą](#) veikti kartu Kinijos atžvilgiu, taip sustiprinant bendrą Vakarų poziciją, tad Kinija buvo suinteresuota baigti derybas iki sausio 20 d., kai J. Bidenas pradės eiti JAV prezidento pareigas.

Sutartis turės būti peržvelgta teisės specialistų, išversta į skirtingas bendrijos kalbas, ratifikuota ES vyriausybė, Europos Parlamento. Šis procesas turėtų užtrukti bent iki 2022 m. pradžios.

Plačiau apie Kinijos – ES santykius rekomenduojame skaityti:

- Janka Oertel, ECFR, „*The New China Consensus: How Europe Is Growing Wary Of Beijing*“
<https://ecfr.eu/wp-content/uploads/the-new-china-consensus-how-europe-is-growing-wary-of-beijing.pdf>
- Konstantinas Andrijauskas, RESC, „*The Dragon And The Knight: China's Growing Presence In Lithuania*“
https://www.eesc.lt/uploads/v07_Dragon-and-Knight_leidiny_s_A4.pdf

IŠSISKYRĘ ES IR JK KELIAI: ateities kryptys ir tarpusavio sankryžos

TRUMPAI:

- Puspenktų metų trukusioms beprecedentėms išstojimo deryboms tašką padėjo ES ir Jungtinės Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas, dėl kurio konsensusas pasiektas Kūčių dieną po beveik 9 mėnesių trukusių diskusijų.
- ES ir JK yra vienos svarbiausių prekybos partnerių - 2019 m. apie 13 proc. visos ES prekybos prekėmis su trečiosiomis šalimis buvo vykdoma su JK, kai tuo tarpu beveik pusė pastarosios šalies prekybos buvo susaistyta su ES. Tačiau nors numatyta taikyti nulinius tarifus ir nulines kvotas visoms prekėms, pasirinkus gana „kieta“ išstojimo būdą, abiem pusėms šis istorinis įvykis kainuos.
- Žvelgiant į ilgąjį laikotarpį, ekonomistai prognozuoja, jog kasmetinis Jungtinės Karalystės ekonomikos augimas po „Brexit“ gali būti 0.5 proc. BVP lėtesnis, kas silpnins penktos didžiausios pasaulio ekonomikos galią.
- 2021 m. JK atneš nemažai galimybių globalioje arenoje pademonstruoti savo potencialą. COP26 vyks Jungtinėje Karalystėje, Glazge. Šalis taip pat perims pirmininkavimą G7, į kurį B. Johnsonas pakvietė Indiją, Australiją bei Pietų Korėją, kaip svarbias demokratijas autoritarinio valdymo atsvarai bei reikšmingas partneres bendradarbiavime su Indo-Ramiojo vandenyno šalimis.

Po 48 metų bendros Europinės integracijos, Jungtinė Karalystė (JK) oficialiai pasuko skirtingu keliu ir 2021 m. sausio 1 d. atvirto naujasis puslapis – tiek JK, tiek Europos Sąjungos (ES) istorijoje. Puspenktų metų trukusioms beprecedentėms išstojimo deryboms tašką padėjo ES ir Jungtinės Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas, dėl kurio konsensusas pasiektas Kūčių dieną po beveik 9 mėnesių trukusių diskusijų. Bendruomenių Rūmams gruodžio 30 d. 521 balsu prieš 73 patvirtinus šį susitarimą, o vėliau – jį pasirašius ES lyderiams Ursulai von der Leyen, Charles'ui Micheliui bei britų

premjerui Borisui Johnsonui, Jungtinė Karalystė, likus valandai iki naujųjų 2021 m. Londone, oficialiai pasitraukė iš ES bendrosios rinkos ir muitų sąjungos (*Europos Sąjungą JK paliko 2020 m. sausio 31 d.*) bei ES politikos ir tarptautinių susitarimų. Linkėdamas laimingų naujųjų metų B. Johnsonas savo „Twitter“ paskyroje priminė apie šį „nuostabų momentą“ – laisvę piliečių rankose ir galimybę susivienyti Jungtinei Karalystei. Tačiau EK pirmininkė po susitarimo pasirašymo teigė, kad JK liks patikima partnerė, nors jau laikas palikti „Brexit“ praeityje ir metas žvelgti į ateitį, kuri kuriama Europoje. Vis dėlto siekiant realybe paversti 1246 puslapių dokumentą, o juolab, užtikrinti abipusius ekonominius ir vertybinius tikslus, ES ir JK ateities keliuose dar regėsime ne vieną susikirtimo tašką, nors tarpusavio santykiai bent artimiausiu laikotarpiu išliks gana siauri.

Šis prekybos ir bendradarbiavimo susitarimas yra kur kas didesnio masto nei kiti laisvosios prekybos susitarimai, kas padeda pagrindą platesniam bendradarbiavimui, lyginant su kitomis trečiosiomis šalimis. ES ir JK yra vienos svarbiausių prekybos partnerių - 2019 m. apie 13 proc. visos ES

prekybos prekėmis su trečiosiomis šalimis buvo vykdoma su JK, kai tuo tarpu beveik pusė pastarosios šalies prekybos buvo susaistyta su ES. Tačiau nors bendradarbiavimo susitarimas padėjo išvengti blogiausio scenarijaus ir išsiskyrimo tuščiomis – numatyta taikyti nulinius tarifus ir nulines kvotas visoms prekėms, tačiau pasirinkus gana „kieta“ išstojimo būdą, abiem pusėms šis istorinis įvykis kainuos. Nuo sausio 1 d. tarpusavio prekyba, bent trumpuoju laikotarpiu, ženkliai pasunkės – bus vykdomi įvairūs muitinės patikrinimai, įsigalios prekių kilmės taisyklių taikymas, kas gerokai lėtins bei brangins importo ir eksporto procesus abipus Lamanšo sąsiaurio. Naujos taisyklės ir pokyčiai bus ypatingai juntami paslaugų sektoriuje, kuris sudaro beveik 80 proc. JK BVP – britų bei ES piliečių, teikiančių paslaugas, licencijos turės būti iš naujo peržiūrimos, o kvalifikacijos turės būti pripažintos galiojančiomis ir atitinkančiomis standartus kiekvienoje šalyje, kurioje siekiama teikti savo paslaugas.

Vis dėlto gilų tarpusavio integracijos lygį pasiekusių pusių santykiai negali būti apriboti tik ekonomikos organizavimo taisyklėmis – abiem pusėms vadovaujantis bendromis vertybėmis, kaip klimato tikslai, ši abipus

svarbi sritis buvo atspindėta ir susitarime. ES vadovaujantis Europos žaliuoju kursu, kova su klimato kaita buvo pirmą kartą įtraukta į dvišalį susitarimą su trečiąja šalimi kaip esminis elementas. Tai įvertina, jog jei, pavyzdžiui, JK ar ES pasitrauktų iš Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos ar kitaip jį pažeistų, būtų galima sustabdyti ar net nutraukti tam tikras ES ir JK prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo dalis.

Švietimas ir inovacijos yra kita kertinė vertybė, glaudžiai jungusi abiejų pusių piliečius bei mokslininkus. Derybų pradžioje JK parašė tęsti dalyvavimą penkiose ES programose, tačiau užkirtus kelią JK narystei „Erasmus“, kuriame dalyvavo per 200 000 britų, iš kurių net pusė jų - studentų, bloką palikusi šalis išliks nare tyrimų ir inovacijų programoje „Horizon Europe“ bei ją papildančioje „Euratom Research and Training“ programoje, Europos Žemės stebėjimo pajėgumus kuriančioje „Copernicus“, taip pat išsaugomas bendradarbiavimas branduoliniuose bei kosmoso tyrimuose.

Vis dėlto, nors ES ir JK tarpusavio santykius formalizuojančių neatsakytų klausimų lieka pakankamai – nuo finansų sektoriaus reguliavimo, duomenų saugos iki susitarimo dėl žvejybos peržiūros 5,5 metų laikotarpyje, viena svarbiausių užduočių Jungtinei Karalystei taps atsakymo dėl suverenios ateities krypties ir vietos pasaulyje paieškos. Diskusijų dėl „Brexit“ referendumo pradžioje gimęs „Globalios Britanijos“ naratyvas vis dar minimas į dešinę linkusių Britanijos politikų kaip svarbus šalies politikos principas, tačiau toks siekis politologų vertinamas kiek pasenusiu ir nelengvai įgyvendinamu, atsižvelgiant ir į galimai sumažėjusį derybinį svorį. Žvelgiant į ilgą laikotarpį, ekonomistai taip pat prognozuoja, jog kasmetinis Jungtinės Karalystės ekonomikos augimas po „Brexit“ gali būti 0.5

proc. BVP lėtesnis, kas silpnins penktos didžiausios pasaulio ekonomikos galią.

Pasirašytas susitarimas nėra taikomas bendradarbiavimui užsienio politikos, išorės saugumo ir gynybos srityse, kas atliepa dalies 2016 m. „Brexit“ referendumo šalininkų troškimus – Londonas nepriklausys nuo Briuselyje priimamų sprendimų ir suverenai priims politinius ir ekonominius dvišalius susitarimus. Pastarieji jau ima gulti ir oficialiuose dokumentuose – JK pasirašė post-„Brexit“ prekybos susitarimus su Japonija, Kanada, Singapūru, Šveicarija, taip pat pradėtos derybos su JAV, Australija bei Naująja Zelandija. Iš tiesų, atvertus naują istorijos puslapį 2021 m. JK atneš nemažai galimybių globalioje arenoje pademonstruoti ir įrodyti savo potencialo egzistavimą. Lapkričio mėnesį JT klimato kaitos konferencija (COP26) vyks Jungtinėje Karalystėje, Glazge. Šalis taip pat perims pirmininkavimą Didžiajam septynetui (G7), į kurį B. Johnsonas pakvietė Indiją, Australiją bei Pietų Korėją kaip svarbias demokratijas autoritarinio valdymo atsvarai ir reikšmingas partneres bendradarbiavime su Indo-Ramiojo vandenyno šalimis bei siekiant narystės Ramiojo vandenyno partnerystėje (CPTPP). Didžiosios Britanijos vyriausybė taip pat uždegė žalią šviesą reikšmingiausiam gynybos biudžeto padidėjimui nuo Šaltojo karo pabaigos, skirdama papildomus 16,5 mlrd. svarų sterlingų daugiausia laivybos ir kibernetiniam sektoriams, taip užtvirtindama savo įsipareigojimą NATO bei stiprindama savo atsparumą.

Vis dėlto politologai išskiria ne tik ekonominius, bet ir vidinius politinius iššūkius, kurie galimai kliudys „Globalios Britanijos“ įvaizdžio kūrimui – anksčiau ar vėliau iškilsiantys Škotijos nepriklausomybės ar Airijos vienijimosi klausimai privalės būti išspręsti

siekiant įsitvirtinti pasaulyje. Kitas svarbus momentas – užsienio politikos, saugumo, gynybos ir tarptautinės plėtros integruotos apžvalgos („Integrated Review“) parengimas, kuri apibrėš Didžiosios Britanijos poziciją pasaulyje bei ilgalaikius užsienio politikos tikslus. Ši apžvalga, planuojama, pasirodys jau mėnesio pabaigoje.

Bet kuriuo atveju, nors skyrybos palieka žaizdų abejose pusėse, skeptikų kalbos, jog „Brexit“ pramins kelią euroskeptikams ir juo pasuks vis daugiau valstybių, nepasitvirtino - ilgų derybų metu Europos Sąjungos šalims narėms visgi pavyko kalbėti vienu balsu, o Prancūzijos prezidentas Emmanuelis Macronas savo „Twitter“ paskyroje net pabrėžė, jog ši Europos vienybė atsipirko – susitarimas gina visas Europos piliečių teises, o į ateitį blokas juda stiprus ir vieningas. Kad ir kokia kryptimi nuspręstų savo globalią strategiją vystyti Jungtinė Karalystė, aišku viena – ji išliks svarbi demokratijos ir Vakarų pasaulio rėmėja bei ES partnerė, kurios pėdsakai Europos žemyninėje dalyje dar ilgai neatauš. Mažų mažiausiai pusės bus įpareigosios tęsti bendradarbiavimą Partnerystės Taryboje (The Partnership Council), kuri įkurta likusių skyrybų susitarimo dalių derinimui bei jų įgyvendinimo užtikrinimui.

Plačiau apie Jungtinės Karalystės prekybos ir bendradarbiavimo susitarimą bei ateitį po „Brexit“ rekomenduojame skaityti:

- Adam Hug, Foreign Policy Centre, „Partnerships for the future of UK Foreign Policy“

<https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2020/12/Partnerships-for-the-future-of-UK-Foreign-Policy-December-FPC-publication.pdf>

- Erik Brattberg, The Carnegie Endowment for International Peace „The E3, the EU, and the Post-Brexit Diplomatic Landscape“

https://carnegieendowment.org/files/Brattberg_E3.pdf

- Europos Komisija, „EU-UK RELATIONS: A new relationship, with big changes“

<https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement-a-new-relationship-with-big-changes-over-view-of-consequences-and-benefits.pdf>

